

Sundbyberg 2026-05-18

Diarienummer: U2025/02279

Vår referens:

Annica Nilsson

annica.nilsson@funktionsratt.se

Mottagare: u.remissvar@regeringskansliet.se

Kopia: u.s.remissvar@regeringskansliet.se

Remissvar: En förbättrad elevhälsa SOU 2025:113

Funktionsrätt Sverige

Funktionsrätt Sverige är en samarbetsorganisation för 52 funktionsrättsförbund som tillsammans representerar drygt 400 000 medlemmar. Vårt arbete grundar sig på mänskliga rättigheter när vi driver medlemmarnas funktionsrätt - rätten att fungera i samhällslivets alla delar på lika villkor. Vårt mål är ett samhälle för alla.

Sedan 2009 är FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning gällande i Sverige. Därigenom är Sverige som stat skyldig att förverkliga rättigheterna i konventionen. Sveriges åtaganden innebär att staten ska säkerställa rätten till tillgänglig och inkluderande utbildning på alla nivåer, samt garantera det individuella stöd som behövs för att personer med funktionsnedsättning ska kunna fullgöra sina studier.

Funktionsrätt Sveriges synpunkter

Övergripande synpunkter

Vi tycker att det är bra att det tydliggörs att elevhälsan inte bara ska stödja elever mot utbildningens mål utan också stödja elever med

fysisk eller psykisk ohälsa även om orsakerna inte har en tydlig koppling till skolmiljön. Om uppfattningen dock är att fokuset mot att stödja elever mot målen har tagit över elevhälsans övriga uppdrag, är vår bild att det arbetet varken är tillräckligt eller fått tillräckligt fokus sett hur dåligt elever med funktionsnedsättning klarar skolan idag. Måluppfyllelsen är låg, frånvaron hög, många har ohälsa¹ och trivs inte i skolan. Flera rapporter stöder bilden av att lärmiljöerna är otillgängliga och stödet otillräckligt.² Elevhälsans roll i att stötta upp det arbetet hade behövt adresseras i högre grad i denna utredning.

Utredningen identifierar emellertid viktiga problem i dagens elevhälsa såsom otydligt uppdrag, bristande likvärdighet och otillräcklig tillgång till elevhälsans professioner. Förslagen om tydligare reglering, bemanningsplaner och stärkt tillgång till medicinska, psykologiska och psykosociala insatser kan bidra till att förbättra stödstrukturerna. Dock tonas uppdraget att bidra till förändringar i skolans pedagogiska och organisatoriska villkor ner, när det arbetet i stället behöver växla upp. Utredningen framhåller att ett ökat fokus på individnivå inte ska ske på bekostnad av arbete på grupp- och skolnivå, att elevhälsans tvärprofessionella kompetens fortsatt ska användas för att analysera och utveckla skolans lärmiljöer och organisation samt att insatser på individnivå bör kombineras med arbete som undanröjer hinder i undervisning och lärmiljö. Men konkreta lagförslag som tydliggör detta saknas, vilket är en stor brist. Vi anser att elevhälsans viktiga roll i det arbetet behöver skrivas fram i elevhälsans syftesparagrafen. En tydlig signal om att även detta arbete behöver stärkas upp behövs, annars riskerar det viktiga förebyggande och verksamhetsutvecklande uppdraget bli nedprioriterat.

Det finns också skäl att sätta utredningens förslag i relation till andra pågående reformer inom det specialpedagogiska området. I flera utredningar har en utveckling kunnat skönjas där den mer systeminriktade specialpedagogiska kompetensen riskerar att

¹

<https://www.folkhalsomyndigheten.se/contentassets/399d90dbd29a4c8f807ca04a72129676/barn-funktionsnedsattning-livsvillkor-levnadsvanor-halsa-2021-2022.pdf>

² <https://www.skolinspektionen.se/globalassets/02-beslut-rapporter-stat/granskningsrapporter/tkg/2023/tillganglig-larmiljo/skolors-arbete-for-en-tillganglig-larmiljo-for-elever-med-neuropsykiatriska-svarigheter.pdf>,

[https://www.skolverket.se/sok-](https://www.skolverket.se/sok-publikationer/publikationsserier/rapporter/2025/grundskolors-arbete-for-en-tillganglig-larmiljo-for-elever-med-neuropsykiatriska-funktionsnedsattningar)

[publikationer/publikationsserier/rapporter/2025/grundskolors-arbete-for-en-tillganglig-larmiljo-for-elever-med-neuropsykiatriska-funktionsnedsattningar](https://www.skolverket.se/sok-publikationer/publikationsserier/rapporter/2025/grundskolors-arbete-for-en-tillganglig-larmiljo-for-elever-med-neuropsykiatriska-funktionsnedsattningar)

minska till förmån för en ökad betoning på speciallärares arbete med individuella undervisningsinsatser. Specialpedagogisk kompetens har traditionellt haft en viktig funktion i att analysera och utveckla skolans pedagogiska miljöer, organisation och inkluderande arbetssätt. Det har tagit lång tid att implementera detta så det verkligen fungerar och skolor har kommit olika långt. Försvagas denna kompetens finns det risk att skolans stödsatser i högre grad koncentreras till individuella åtgärder riktade mot enskilda elever vilka riskerar att snarare bli segregering. Vi uppmanar till att lyfta blicken och se hur det riskerar att motverka en utveckling mot mer tillgängliga och inkluderande lärmiljöer, något vi vet är både hälsofrämjande och demokratiskt utvecklande. Det är dessutom en central princip i FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (CRPD). Ur ett människorättsperspektiv, särskilt i relation till CRPD är detta problematiskt. Konventionen betonar att utbildningssystemet ska vara inkluderande och att stöd ska ges inom ramen för en tillgänglig lärmiljö.

Funktionsrätt Sveriges huvudsakliga synpunkter:

- Syftesparagrafen behöver kompletteras med skrivningar om elevhälsans roll i att identifiera funktionsnedsättningar/utmaningar och stödja skolans personal i arbetet med att skapa tillgängliga lärmiljöer.
- Syftesparagrafen behöver kompletteras med skrivningar om elevhälsans roll i arbetet med att stödja elever som är frånvarande helt eller delvis tillbaka till skolan.
- Utredningen lyfter inte tillräckligt lyfter fram elever med funktionsnedsättning som särskild riskgrupp för ohälsa.
- Positivt med tvärprofessionellt samarbete och samordning kring elever med stora behov, men för att det ska fungera behövs tilldelade resurser.
- Krav på överenskommelse med socialtjänsten behöver skrivas fram i lagtext, förslag om det saknas.
- Ökad närvaro för elevhälsans personal, ökade krav på bemanningsplan och analysarbete i framtagandet är positivt, men kräver också ekonomiska satsningar som saknas i detta betänkande.
- Tillgänglighet till arbetsterapeut- och logopedkompetens behöver tydligt skrivas in som en del av elevhälsan.
- Positivt med hälsoenkät, dock viktigt att våra medlemsförbund görs delaktiga i framtagandet.
- Förslag på krav på elevhälsa inom komvux saknas.

Synpunkter på enskilda förslag

6.1 Förslag om förtydligande av syfte och uppdrag

***Förslag:** Elevhälsans syfte och uppdrag ska förtydligas och breddas. Elevhälsan ska skapa förutsättningar för och stödja elevernas lärande, hälsa och utveckling. I arbetet med att stödja elevernas hälsa ska elevhälsan främja elevernas fysiska, psykiska och sociala hälsa samt förebygga och tidigt identifiera ohälsa. För att fullgöra sitt uppdrag ska elevhälsan genomföra medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser. Elevhälsans arbete ska bedrivas på individ-, grupp- och skolenhetsnivå. Arbetet ska ske tvåprofessionellt och i samverkan med lärare och övrig skolpersonal.*

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om elevhälsans syfte och uppdrag.

***Bedömning:** Regeringen bör ge Skolverket och Socialstyrelsen i uppdrag att ta fram föreskrifter om elevhälsans uppdrag och syfte. Respektive myndighet bör låta den andra myndigheten yttra sig innan den meddelar sin föreskrift. Myndigheterna bör genomföra gemensamma kommunikationsinsatser om de båda myndigheternas föreskrifter om elevhälsan.*

Regeringen bör ge Socialstyrelsen i uppdrag att ta fram ett kunskapsstöd som avser att öka kunskapen om egenvård som sker i skolans verksamhet.

Vi avstyrker förslaget som helhet då vi anser att det saknas viktiga uppgifter för elevhälsan som idag inte fungerar tillfredsställande, uppgifter som tydligt behöver skrivas fram. Vi utvecklar detta nedan.

Dock tillstyrker vi förslag och ambition att det tydliggörs att elevhälsan inte bara ska stödja elever mot utbildningens mål utan också stödja elever med fysisk eller psykisk ohälsa även om orsakerna till besvären inte har en tydlig koppling till skolmiljön, bland annat nämns sömnproblem, huvudvärk och ångest. Vi kan inte nog instämma i att lärande och fysisk, psykisk och social hälsa samvarierar och att detta är en förutsättning för elevernas möjlighet att utvecklas och uppnå kunskapskraven. Vi tycker också att det är bra att det av lagtext framgår att elevhälsan ska förebygga och tidigt identifiera ohälsa.

Våra huvudsakliga invändningar mot förslaget och som gör att vi avstyrker är att elevhälsans viktiga roll i arbetet med att identifiera svårigheter och eventuell funktionsnedsättning behöver skrivas fram på samma sätt som ohälsa. Att lärmiljön inte är tillgänglig för elever med funktionsnedsättning är ett stort och allvarligt problem. Orsak

till det är både att svårigheter och eventuell funktionsnedsättning inte upptäcks i tid, men också att stödet/skapandet av en tillgänglig lärmiljö dröjer eller helt uteblir. För att det här arbetet ska ta fart behöver det framgå att elevhälsan också har i uppgift att fånga upp svårigheter och eventuell funktionsnedsättning samt stödja skolans personal i att identifiera tecken på svårigheter och eventuell funktionsnedsättning. Det behöver också tydligt skrivas fram att elevhälsan ska stödja skolans personal att göra anpassningar och skapa universellt utformade i enlighet med Funktionsrättskonventionen och Sveriges åtagande i och med ratificeringen av den.

Funktionsnedsättning är inte samma sak som ohälsa, däremot innebär funktionsnedsättning en ökad risk för ohälsa och leder lätt till ohälsa likaså minskad måluppfyllelse (i förlängningen problematisk skolfrånvaro) om rätt insatser inte ges eleven. Svårigheter/funktionsnedsättning behöver alltså identifieras före ohälsan uppstår. Det är inte tillräckligt att endast "lärande" framgår i lagtext.

Elevhälsans roll i uppdraget med att stödja frånvarande elever tillbaka till skolan behöver också skrivas fram i lagtext. Idag kopplas elevhälsan in för sent i grund- och gymnasieskolors frånvaroarbeta vilket bekräftas av Skolverket som också anser att elevhälsan behöver ha en framskriven roll i frånvaroarbetet så att skolan på ett övergripande sätt kan arbeta proaktivt med att främja närvaro och förebygga frånvaro. Problematisk frånvaro har tillåtits växa till ett stort och allvarligt problem, det måste nu tas på allvar.

Skrivningen om tvärprofessionella team är inte tillräckligt för att ovanstående områden, som idag är stort problematiska, ska fungera som avsett. Det behöver tydligt framgå att elevhälsans ska stödja skolans personal med hur hinder för lärande inom ramen för undervisningen undanröjs och för att undanröja hinder i elevernas fysiska eller psykosociala lärmiljö, likaså deras uppgift i det elevfrånvarande arbetet.

Överlag anser vi att utredningen inte tillräckligt lyfter elever med

funktionsnedsättning som särskild riskgrupp för ohälsa trots dokumenterad ökad risk.³

Vi tillstyrker att Skolverket och Socialstyrelsen får i uppdrag att ta fram föreskrifter om elevhälsans uppdrag och syfte samt välkomnar utredningens bedömning att myndigheterna bör genomföra gemensamma kommunikationsinsatser om de båda myndigheternas föreskrifter om elevhälsan. För att de ska genomföras och föreskrifterna implementeras på ett bra sätt behöver särskilda medel tillföras ett sådant uppdrag. Det är flera viktiga uppdrag som utredningen lyfter, särskilt vill vi uppmärksamma vikten av att elevhälsans psykologiska insats ska fylla en roll i skolans arbete med att främja välmående, lärande och psykisk hälsa och i arbetet med att säkerställa att skolmiljön i sig inte utgör orsak till psykisk ohälsa. Det är utredningens bedömning att detta arbete bör ske i samverkan med den övriga elevhälsan och övriga skolpersonalen. En sådan insats bör särskilt ske i samverkan med den specialpedagogiska kompetensen som är en viktig aktör för att skapa en universellt utformad lärmiljö.

6.2 Skärpta utbildningskrav för vissa av elevhälsans professioner

***Förslag:** För att fullgöra elevhälsans syfte och uppdrag ska det finnas tillgång till skolläkare, skolsköterska, psykolog, hälso- och sjukvårdskurator och specialpedagog eller speciallärare. Utöver dessa kan även annan legitimerad hälso- och sjukvårdspersonal vid behov ingå i elevhälsan.*

Vi avstyrker förslaget då det även behöver finnas tillgång till arbetsterapeuter och logopedier. Dock ser vi positivt på att utredningen valde att behålla specialpedagogisk kompetens inom elevhälsan.

Utredningen föreslår att det skrivs fram i lagtext att annan personal än de som föreslås ingå vid behov kan ingå i elevhälsan. Det är underförstått redan idag och många skolor har redan insett behovet och har tillgång till dessa kompetenser. Att endast framhålla möjligheten som utredningen föreslår är inte tillräckligt för att fullgöra elevhälsans syfte och uppdrag. Bristerna i skolan är så stora

³ [Barn och elever med funktionsnedsättning missgynnas inom utbildningen Intern rapport för SPSM, Analys- och utvecklingsenheten 2024 Diarienummer 1 STY-2024/611.](https://www.do.se/om-do/pressrum/aktuellt/2023/2023-12-18-elever-med-funktionsnedsattning-loper-hog-risk-att-diskrimineras-i-skolan--ny-rapport-fran-do)
<https://www.do.se/om-do/pressrum/aktuellt/2023/2023-12-18-elever-med-funktionsnedsattning-loper-hog-risk-att-diskrimineras-i-skolan--ny-rapport-fran-do>, [Barn med funktionsnedsättning – livsvillkor, levnadsvanor och hälsa Resultat från studien Skolbarns hälsovanor 2021/22, Folkhälsomyndigheten](#)

för elever med funktionsnedsättning att flera åtgärder krävs för att de ska ges en likvärdig utbildning såsom Funktionsrättskonventionen föreskriver, varav stärkt kompetens med både arbetsterapeut- och logopedkompetens är en. Utredningen betonar dessutom arbetsterapeutens viktiga roll för elever och vi kan inte annat än att instämma. Flera projekt och studier visar på deras värde för elever med funktionsnedsättning; deras måluppfyllelse och välmående.⁴ Flertalet kommuner har redan valt att satsa på arbetsterapeuter inom elevhälsan. Det finns svensk forskning som stödjer användandet av arbetsterapeuters kompetens i skolan liksom flera projekt. Det finns också projekt som visat att tidiga arbetsterapeutiska insatser i skolan såsom hjälpmedel och teknikstöd är billiga åtgärder, även när kostnader för kartläggning, introduktion och andra indirekta kostnader är inräknade. Utredningen lyfter också logopedens viktiga arbete för elever, exempelvis kan logopeden med sin kunskap och kompetens bistå om det till exempel finns behov av att utreda om en elev har dyslexi eller en språkstörning. 6–8 procent av alla elever i den svenska skolan har språkstörning och mellan 5–10 procent av befolkningen har dyslexi.⁵ Ungefär vart femte barn får någon typ av svårigheter när läs- och skrivinläringen påbörjas.⁶ Det är en ansevärd andel av landets elever. Vårt samhälle ställer höga krav på förmågan att läsa och skriva. Att tidigt få rätt stöd och bemötande är en viktig framgångsfaktor.

Det är dags att tänka nytt kring vilka professioner som behövs för att tillgängliga lärmiljöer för alla elever. Att behov av både logoped och arbetsterapeut finns är tveklöst.⁷ Det behöver regleras så att elevernas behov tillgodoses.

6.3 Stärkt tillgång till elevhälsans professioner

6.3.1 En plan för bemanning av elevhälsan

⁴ »Arbetsterapeuter behövs för bättre elevhälsa« | Dagens Arena

⁵ <https://nyheter.ki.se/ny-kunskapsoversikt-om-dyslexi-for-okad-forstaelse-tidiga-insatser-och-battre-stod>

⁶ <https://www.dyslexiforeningen.se/page2>

⁷ <https://pedagog.stockholm/undervisning-och-larande/logoped-gav-skolan-en-skjuts-framat/>

Vi tillstyrker förslaget att en ny bestämmelse som anger att rektorn ska se till att det upprättas en plan för bemanning inom elevhälsan vid skolenheten. Det är positivt att en ökad struktur och mer genomtänkt organisation skapas utifrån en grundlig analys över elevernas behov. Vi tillstyrker också att Skolverket och Socialstyrelsen får i uppdrag att stödja skolorna i utförandet av behovsanalysen så att förutsättningarna för att elevhälsan får de resurser och den kompetens som just deras underlag kräver stärks. Vi tillstyrker också framtagandet av föreskrifter. Som nämnts ovan anser vi att elevhälsan ska utökas med logoped- respektive arbetsterapeutkompetens. Om det inte hörsammars är det mycket viktigt att det i analysen ingår att undersöka om det finns behov av andra professioner såsom dessa i elevhälsan, vilket också utredningen betonar.

När utredningen resonerar kring beräkningsgrunder att ta hänsyn till skriver den att hänsyn bland annat bör tas till elevsammansättning och socioekonomisk bakgrund, vilket vi instämmer i. Utredningen skriver vidare att "det är väl belagt att socioekonomiska faktorer påverkar hälsan och riskerar att förstärka en negativ utveckling, vilket i sin tur kan försämra elevernas möjligheter att klara skolan och att utvecklas och må bra. I detta kan t.ex. ingå antalet elever per skolform och andelen elever med funktionsnedsättning som är integrerade i undervisningen." Vi vill dock betona att det inte är tillräckligt att beakta endast elever med funktionsnedsättning som är integrerade i undervisningen om utredningen med det avser elever med funktionsnedsättning som tillhör den anpassade skolan. I en sådan behovsanalys behöver givetvis samtliga elever med funktionsnedsättning ingå.

Det är bra att bemanningsplanen ska revideras varje år. Att det sammanfaller med den årliga budgetplaneringen kan vara lämpligt och viktigt, då det underlättar förutsättningarna för att budgetera för en eventuell resursförstärkning till elevhälsan.

Det är också positivt att det tydligt ska framgå att om elevhälsans omfattning understiger det personalbehov som framgår av bemanningsplanen ska skolhuvudmannen besluta om åtgärder för att säkerställa en tillräcklig tillgång till personal inom elevhälsan. För att det här ska fungera i praktiken och skolan få de resurser som behövs enligt en rätt utförd analys, behöver skolhuvudmannen stärkt kunskap och kompetens om konsekvenserna i skolan av olika funktionsnedsättningar samt vilka anpassningar och stöd som behövs för att eleven ska få en likvärdig skolgång.

Skolhuvudmannen behöver också förstå och kunna hantera det faktum att skollagens krav är överordnad kommunens budget, dvs. inte neka resurser med hänsyn till budget.

6.3.2 Tillgänglighet till elevhälsans professioner i skolans lokaler

Förslag: Utredningen föreslår att en ny bestämmelse ska säkerställa att elevhälsans professioner ska finnas tillgänglig i skolans lokaler med följande frekvens:

- skolsköterska varje vecka
- hälso- och sjukvårdskurator varje vecka
- specialpedagog eller speciallärare varje vecka
- skolläkare varje månad.

Bestämmelsen anger en miniminivå. Om det framgår av bemanningsplanen för elevhälsa att elevhälsans professioner behöver vara tillgängliga i skolans lokaler oftare än vad som framgår av miniminivån, gäller det som framgår av bemanningsplanen.

Vi tillstyrker förslaget att en ny bestämmelse inför som ska säkerställa att elevhälsans professioner ska finnas tillgänglig i skolans lokaler.

Dock avstyrker vi förslaget om att speciallärare/specialpedagog ska finnas tillgänglig i skolans lokaler minst varje vecka. Det är förvisso en miniminivå, men den är lågt satt. Med hänsyn till antalet barn i behov av stöd på varje skola samt lärares och rektors behov av stöd i att utveckla lärmiljön, är det rimligt att ha en miniminivå som är dagligen eller åtminstone några gånger/vecka.

Vi är dock bekymrade över att en garanterad minimibemanning kan bli svår att realisera eftersom det råder brist på behörig personal såsom skolläkare, psykologer, skolsköterskor, i stora delar av landet. För att kraven ska gå att genomföra i praktiken efterlyser vi en fördjupad analys och en nationell plan för kompetensförsörjning.

6.4 Huvudmannen ska informera om elevhälsans uppdrag och bemanning

Funktionsrätt Sverige tillstyrker förslaget att en ny bestämmelse införs i skollagen som anger att skolhuvudmannen årligen ska vara skyldig att skriftligen informera eleverna och vårdnadshavarna om elevhälsans uppdrag, vilka professioner som ingår i elevhälsan, när de finns tillgängliga vid skolenheten och hur elever och vårdnadshavare kan komma i kontakt med dem. Vi vill dock trycka

på det som utredningens lyfter fram, dvs. att informationen kan behöva översättas till olika språk och i övrigt anpassas till format som är tillgängliga för elever och vårdnadshavare.

6.5 Det är möjligt att anordna elevhälsa för elever i kommunal vuxenutbildning

Förslag: En huvudman för kommunal vuxenutbildning ska få anordna elevhälsa för sina elever.

Vi anser att utredningen borde ha föreslagit ett krav på elevhälsa för elever i kommunal vuxenutbildning. Många elever med funktionsnedsättning som inte har fått adekvat stöd i grund- och gymnasieskolan behöver läsa upp sina betyg på komvux. De behöver stöd och anpassningar för att klara av det. I en färsk rapport från Folkhälsomyndigheten konstateras att eleverna själva behöver kunna lösa sina hälsoproblem, främja sin hälsa och välja lämpliga åtgärder.⁸ För att komvux ska fungera fullt ut i sitt uppdrag, det vill säga att eleverna tar till sig och klarar utbildningen, är myndighetens slutsats att insatser som stärker elevernas förutsättningar till hälsa kan behöva ses över. Även Skolverkets lägesbild under år 2024 visar att stödbehovet hos komvuxeleverna är stort.⁹ Den pekar på att elevgruppen ofta har kort utbildningsbakgrund och svaga kunskaper i svenska samt står långt ifrån arbetsmarknaden och har svårt att klara av en utbildning på gymnasial nivå. Dessutom adresseras att antalet elever med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar, psykisk ohälsa och olika typer av trauman ökar ytterligare. Det gäller även gruppen unga vuxna med psykisk ohälsa, som inte slutfört grundskolan eller gymnasieskolan, hemmasittare och de som har annan problematik.

En kartläggning Skolverket genomfört visar att nästan tre av fyra kommuner menar att de skulle behöva arbeta med andra eller fler typer av stöd- och elevhälsoinsatser än vad de gör idag för att möta elevernas behov. Det är särskilt den specialpedagogiska och den psykosociala insatsen som bedöms inte möta elevernas behov fullt ut. Verksamhetsföreträdare uttrycker att det är en utmaning att möta ett omfattande behov av stöd och elevhälsa.¹⁰

⁸ [Hälsan hos elever inom kommunal vuxenutbildning](#), Folkhälsomyndigheten (2025)

⁹ [Regionala dialoger om komvux 2024 En lägesbild av utvecklingen inom komvux](#), rapport 2026:6, Skolverket

¹⁰ [Elevhälsa och stöd till elever inom komvux En kartläggning](#), Skolverket,

När det gäller hälsan hos elever i komvux som anpassad utbildning lyfter skolpersonal i en studie som MFD genomfört att risken för psykisk ohälsa i gruppen är stor.¹¹ I frånvaron av formella krav på elevhälsa inom komvux blir det ofta lärarna som fångar upp elevernas mående, trots att de saknar utbildning, tid eller stöd för den rollen. Avsaknaden av en strukturerad elevhälsa innebär att det kan finnas ohälsa som inte upptäcks hos elever. Några skolor har infört lösningar för att möta elevernas behov av elevhälsa. Personalen upplever att dessa haft stor betydelse för elevernas trygghet och välbefinnande, men att sådana lösningar sällan är långsiktiga. Därför efterfrågas tydligare styrning och ett lagstadgat ansvar för elevhälsa inom utbildningsformen.

För att öka de studerandes möjlighet till arbete och minska välfärdskostnader som ohälsa och leder till behöver krav på en elevhälsa införas även på komvux. Stödet inom komvux är inte likvärdigt och behovet av ökat fokus och mer stöd är stort.

6.6 Förslag om utökade hälsobesök och hälsosamtal

Vi tillstyrker förslaget att hälsobesöken för elever i de obligatoriska skolformerna förstärks och förtydligas genom att varje elev tillsammans med elevens vårdnadshavare ska kallas till stort hälsobesök i årskurs 1, 5 och 8 och att varje elev kallas till ett litet hälsobesök i årskurs 3 och 6 samt att ett nytt hälsosamtal införs i årskurs 9. Likaså att varje elev i gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan ska kallas till ett stort hälsobesök under utbildningens första läsår samt att ett nytt hälsosamtal införs under utbildningens andra läsår. Vi stödjer Optikbranchens syn på att synkontroll i årskurs 3 bör tydliggöras som en konkret del av det förebyggande arbete. Vi delar bilden av att synproblem kan påverka barns skolgång utan att de själva, vårdnadshavare eller skolan alltid uppmärksammar orsaken.

Det är också bra att det slås fast att hälsobesök i årskurs 1 ska genomföras av en skolläkare och en skolsköterska och att övriga hälsobesök ska genomföras av en skolsköterska. Hälsosamtalen ska genomföras av en skolsköterska, psykolog eller hälso- och sjukvårdskurator.

Vi tillstyrker också att Socialstyrelsen bör få i uppdrag att ta fram föreskrifter om innehållet i stort och litet hälsobesök samt

¹¹ ["Hälsa hos elever i komvux som anpassad utbildning"](#), MFD

hälsosamtalen. I arbetet med föreskrifterna bör Socialstyrelsen samverka med Folkhälsomyndigheten och Skolverket. Vi är positiva till att hälsobesöken och hälsosamtalen standardiseras och blir lika över landet. Likaså att hälsobesöken ska göra så att elevers behov tidigt fångas upp så att insatser kan sättas in i ett tidigt skede, i skolan eller i samverkan med aktörer utanför skolan såsom hälso- och sjukvården och socialtjänsten utifrån ett tvärprofessionellt perspektiv. Detta ökar kompetenskraven på elevhälsans professioner så att ohälsa, funktionsnedsättningar och olika utmaningar fångas upp. I arbetet med föreskrifterna behöver därför funktionsrättsrörelsen göras delaktig så att bästa möjliga förutsättningar för detta skapas.

Tillgång till AKK, alternativ och kompletterande kommunikation, behöver finnas i samtliga skolformer då elever med dessa behov finns i dem alla. Utan tillgång till hälsosamtal med exempelvis bildstöd och lätt svenska finns det risk att elever med funktionsnedsättning inte förstår och kan tillgodogöra sig hälsosamtalet. Det är viktigt att det bildstöd som används är rikt, och bildsätter alla tänkbara frågor och perspektiv som kan uppstå. Om eleven exempelvis inte ges tillgång till bildstöd som beskriver sexuellt våld, ätstörningar eller självskador kan det vara svårt att få fram och beskriva i ett elevhälsosamtal.

Angående att vårdnadshavare också ska kalla till varje stort hälsobesök, ser vi positivt på. Vårdnadshavarens kunskap om sitt barn är ofta ovärderlig. Dock är det samtidigt viktigt att barnen får möjlighet att även samtala med elevhälsan individuellt för att svara på frågor om hemmiljön. Att en förälder medverkar kan också hämma barnet när det gäller vissa samtalsämnen, det är något som bör beaktas så att det inte sker.

6.6.3 En hälsoenkät ska ligga till grund för hälsobesöket

Vi tillstyrker förslaget att inför varje stort hälsobesök ska eleverna ges möjlighet att besvara en nationellt framtagen hälsoenkät samt att även vårdnadshavare de ges möjlighet att besvara en hälsoenkät om elevens hälsa i de fall de också kallas. Då enkäter ofta är otillgängliga för elever som har DLD/språkstörning och andra språkliga- och kognitiva funktionsnedsättningar bör tillgång ges till att få se enkäten bildsatt med bildstöd och kompletterande Lättläst eller lätt svenska (AKK). Det bör även vara möjligt att svara på enkäten muntligt.

Vi tillstyrker att Regeringen bör ge Socialstyrelsen och Folkhälsomyndigheten i uppdrag att, tillsammans med Skolverket, ta fram en hälsoenkät som ska ligga till grund för de stora hälsobesöken anpassad till respektive skolform samt ett stöd för att analysera enkätsvaren. Vi är positiva till att hälsobesöken och hälsosamtalen även bör ringa in konsekvenser av funktionsnedsättningar samt fånga upp hur elevens hälsa påverkar förutsättningar för lärande. Det är mycket viktigt att eventuella funktionsnedsättningar och olika utmaningar fångas upp så tidigt som möjligt så att lärmiljön kan anpassas och andra insatser sättas in, likaså eventuell samverkan med andra aktörer exempelvis hälso- och sjukvården.

I arbetet med att ta fram en hälsoenkät behöver funktionsrättsrörelsen göras delaktig så att ohälsa och utmaningar av olika slag identifieras och därmed stärka elevhälsans verktyg. Våra medlemsförbund kan ge viktiga inspel i hur frågor ska ställas och hur ohälsa och utmaningar av olika slag kan identifieras. Till exempel behöver i alla stora hälsobesök och i hälsoenkäten finnas frågor om menshälsa, inklusive definition av normal/avvikande mens, frågor om trötthet, smärta och långvariga symptom, likaså symptom på olika neurologiska tillstånd och andra funktionsnedsättningar/kroniska sjukdomar.

Vi ser mycket positivt på att skolan utifrån den information som framkommer vid hälsobesök och hälsosamtal kan identifiera behov av stöd/förändringar i lärmiljön och genomföra främjande och förebyggande insatser på grupp- och skolenhetsnivå. Vi instämmer också med det som utredningen framhåller, nämligen behovet av insatser på individ-, grupp och skolenhetsnivå, att insatser för att främja hälsa och förebygga ohälsa behöver utvecklas liksom insatser för att skapa goda lärmiljöer för eleverna.

6.7 Förstärkta möjligheter för insatser för lättare fysiska och psykiska vårdbehov

Vi tillstyrker förslaget att elevhälsan ska erbjuda elever hälso- och sjukvårdsinsatser för lättare fysiska och psykiska vårdbehov. Det är positivt att ohälsa fångas upp tidigt, men vi ser behov av en tydlig gränsdragning så att elevhälsan inte omvandlas till en "primärvård i skolan" på bekostnad av det pedagogiska, förebyggande och hälsofrämjande arbetet. Det behöver vara tydligt när elevhälsan ska ge stöd, när eleven ska hänvisas vidare till regionens vård och hur ansvaret ska fördelas när flera aktörer är involverade. Utredningen konstaterar att förslaget innebär att det finns visst överlapp mellan

elevhälsans och hälso- och sjukvårdens uppdrag och föreslår att skolhuvudmän och regioner ska ingå samverkansöverenskommelse där bland annat detta ska tydliggöras. Att det görs är mycket viktigt.

6.8.2 Vid varje skolenhet ska det finnas en samordnande funktion som ansvarar för att samordna insatser

Vi tillstyrker och välkomnar utredningens förslag att rektorn vid både grund- och gymnasieskolan (inklusive den anpassade skolan) ska utse en samordnande funktion i elevhälsan som ansvarar för att samordna insatser för enskilda elever och samverka med socialtjänsten och regionens hälso- och sjukvård för att säkerställa att elevens behov tillgodoses i skolan. Precis som utredningen lyfter vet vi att vårdnadshavare till elever i behov av stöd från flera aktörer ofta får ta ett stort ansvar i att samordna insatser och fungera som informationsbärare mellan aktörer. Det leder både till olikvärdigt stöd och inte sällan ohälsa och sjukskrivning hos föräldrarna.

Det är mycket viktigt att, såsom utredningen skriver, den samordnande funktionen ska stötta vårdnadshavare samt att samordna insatserna för enskilda elever. Det är också viktigt, vilket utredningen lyfter fram, utan att det är en person som har god insikt i elevens behov och i möjligaste mån är en person som eleven har förtroende för.

Eftersom elever med funktionsnedsättning är klart överrepresenterade bland elever med problematisk frånvaro, behöver vi betona vikten av att dessa elever också tilldelas en samordningsperson. Även uppdraget att stödja eleven tillbaka, i vilket socialtjänsten, hälso- och sjukvården och eventuella andra aktörer har tillsammans med elevhälsovården behöver såväl utvecklas som förstärkas.

Utredningen bedömer att omkring 15–20 procent av landets elever kan vara i behov av samordnande insatser, någon gång eller under en längre period under skoltiden. Samtidigt framgår av utredningens arbete att arbetet med samverkansrutiner är tidskrävande och att samverkansrutiner har avbrutits på grund av resursbrist. Vi menar att särskilda och tillräckliga resurser behöver tillföras det här oerhört viktiga och för föräldrar som har barn med funktionsnedsättning så behövda uppdrag.

6.8.3 Skolhuvudmän ska ingå samverkansöverenskommelser med regionen

Remissvar: En förbättrad elevhälsa SOU 2025:113

Funktionsrätt Sverige tillstyrker och välkomnar utredningens förslag att varje huvudman för den obligatoriska skolan och gymnasieskolan (inkluderat den anpassade gymnasieskolan) ska ingå överenskommelse med region. Vi instämmer i att samverkan ska avse hur kontakt tas avseende elever som av elevhälsan har identifierats vara i behov av insatser inom regionens hälso- och sjukvård, hur samordning ska ske avseende elever som är i behov av samordnade insatser mellan elevhälsan och regionens hälso- och sjukvård, samt hur information ska överföras avseende elever som efter behandling inom regionens hälso- och sjukvård är i behov av fortsatt stöd från elevhälsan eller skolan i övrigt. Det är bra att en överenskommelse även kan innehålla annat, dock menar vi att det även behöver vara obligatoriska att reglera hur kontakt tas avseende elever som av regionen har identifierats vara i behov av insatser från skolan/elevhälsan. Vår erfarenhet är att det inte bara är skolan som kan identifiera behov av hälso- och sjukvården, tvärtom kan också hälso- och sjukvården identifiera att skolan behöva vidta fler eller andra insatser för att eleven ska må bra och klara skolan. Förslaget behöver därför kompletteras.

Vi anser också att behovet av en formaliserad samverkan finns mellan skolan och socialtjänsten. Vi har länge lyft behovet av att arbetet med samordnade individuella planer (SIP) även ska omfatta skolan. Just för att samordnade insatser även från skolans sida kan behövas och då måste det fungera.

6.9 Elevhälsans del i skolans kvalitetsarbete

Funktionsrätt Sverige tillstyrker förslaget att det ska framgå av 4 kap. 4 § skollagen att det kvalitetsarbete som bedrivs på skolenhetsnivå och som ska genomföras under medverkan av lärare, förskollärare, övrig personal och elever även ska inkludera elevhälsan. Vi anser också, i likhet med utredningen, att samtliga professioner inom elevhälsan bör ingå i kvalitetsarbetet samt att det är en brist att det inte sker idag. Vi anser också att skolans verksamhet behöver analyseras, följas upp och utvecklas med utgångspunkt från en samlad ansats på lärande och hälsa och hur skolan påverkar elevernas hälsa och lärande på grupp- och skolenhetsnivå.

6.10.5 Insatser för att stärka huvudmannens styrning och ledning av elevhälsans medicinska insatser

Funktionsrätt tillstyrker utredningens bedömning att skolhuvudmännen behöver säkerställa att rektorer har tillräckliga kunskaper för att leda elevhälsans medicinska insatser samt förslag att Socialstyrelsen ska få i uppdrag ta fram stödmaterial om vårdgivaransvaret och ledning och styrning av elevhälsans medicinska insatser, riktat till skolhuvudmän och rektor. Vi betonar vikten av att både rektor och skolchefen får ökad kunskap om det medicinska uppdraget. Det är viktigt för att kunna tillföra de resurser som behövs, fördela dessa och organisera skolverksamheten utifrån elevernas behov. Vi tillstyrker också att Skolverket får i uppdrag att säkerställa att kunskap om hälso- och sjukvårdslagstiftningen ska ingå dels i rektorsprogrammet, dels i skolchefsutbildningen.

Då bristerna i skolgången för elever med funktionsnedsättning fortsatt är mycket stora behövs skolledares och skolchefernas kunskap stärkas även i andra avseenden. Det är uppenbart att mer fördjupade kunskaperna om olika funktionsnedsättningar och hur verksamheten i skolan kan organiseras i skolan för att undanröja hinder behövs. Det här är kunskap som givetvis rektor behöver ha men även skolcheferna då de är avgörande för resurstilldelningen. För att styrningen av elevhälsan som helhet ska stärkas är därför förslaget bristfälligt och behöver kompletteras. Skolverkets uppdrag behöver därför utökas till att säkerställa att även kunskap om olika funktionsnedsättningar, konsekvenser av dessa i skolsituationen samt hur verksamheten i skolan kan organiseras för att undanröja hinder finns i rektorsprogrammet respektive skolchefsutbildningen.

6.11 Nationell uppföljning av elevhälsan

Vi tillstyrker utredningens bedömning att regeringen bör ge lämplig myndighet i uppdrag att på nationell nivå följa upp och utvärdera elevhälsans organisation och arbete samt i vilken omfattning elevhälsans professioner ingår i elevhälsans verksamhet. Vi betonar vikten av att arbetsterapeut- samt logopedkompetens ingår i uppföljningen.

Med vänlig hälsning
Funktionsrätt Sverige

Nicklas Mårtensson, Ordförande